

نام خانوادگی: رسولی بیرامی	نام: زهرا
عنوان: تحلیل رفتار فصلی و پیوستگی مکانی در بازار گوشت مرغ	
استاد راهنما: دکتر قادر دشتی	
استاد مشاور: دکتر محمد قهرمان زاده	
مقطع: کارشناسی ارشد	رشته: مهندسی کشاورزی
گرایش: اقتصاد کشاورزی	دانشگاه: تبریز
دانشکده: کشاورزی	تاریخ فارغ التحصیلی: زمستان 1389
تعداد صفحه: 128	
واژه‌های کلیدی: پیوستگی مکانی بازار، رگرسیون مرتبه تقلیل یافته، روش حداکثر راستنمایی چندمتغیره یوهانسن، گوشت مرغ، قانون قیمت واحد.	
<p style="text-align: right;">چکیده</p> <p>در مطالعه حاضر، شرایط پیوستگی مکانی بازار و قانون قیمت واحد برای محصول گوشت مرغ با در نظر گرفتن رفتار فصلی آن، در پنج استان آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل، زنجان و تهران با استفاده از داده‌های سه‌ماهانه قیمت عمده فروشی در طی سالهای 89-1377 مورد بررسی قرار گرفت. بدین منظور ابتدا خصوصیات پایایی سریهای زمانی فصلی از طریق آزمون HEGY سنجیده شد. نتایج آزمون ریشه واحد فصلی HEGY نشان داد که سریهای قیمت مرغ مورد نظر از رفتار فصلی تبعیت می‌کنند، چراکه علاوه بر ریشه واحد در فراوانی متداول صفر، در فراوانی فصلی شش‌ماهه نیز ریشه واحد یافت گردید. با توجه به این خصوصیت فصلی جهت بررسی پیوستگی مکانی بازار از روش همجمعی فصلی چندمتغیره با کاربرد مدل تصحیح خطای برداری فصلی بهره گرفته شد. در این راستا، آزمون همجمعی فصلی با استفاده از روش تعمیم یافته حداکثر راستنمایی چندمتغیره یوهانسن، بر پایه روش رگرسیون مرتبه تقلیل یافته، انجام گردید. نتایج نشان داد که در بازار گوشت مرغ این استانها، در هر دو فراوانی صفر و شش‌ماهه، سه بردار همجمعی و لذا دو روند تصادفی مشترک وجود دارد که قیمتها بر اساس آنها تعدیل می‌شوند. بر این اساس پیوستگی کامل بازار یا قانون قیمت واحد، در هر دو فراوانی مذکور رد شد. ولی با توجه به وجود این سه بردار همجمعی، وجود پیوستگی جزئی در هیچ یک از فراوانی‌های مورد نظر قابل رد نبود. آزمون نسبت</p>	

درستنمایی بر روی ماتریس‌های همجمعی نشان داد که در فراوانی صفر، فرضیه برابری قیمت مرغ زنده در بلندمدت را برای استانهای آذربایجان شرقی - آذربایجان غربی، آذربایجان شرقی - زنجان و اردبیل - زنجان نمی‌توان در سطح احتمال 1 درصد قابل رد نمود. همچنین این فرضیه در فراوانی فصلی شش‌ماهه، در استانهای آذربایجان شرقی - اردبیل، آذربایجان شرقی - تهران، آذربایجان غربی - اردبیل، آذربایجان غربی - تهران و تهران - زنجان نمی‌توان در سطح احتمال 1 درصد قابل رد کردن نیست. آزمون برونزایی انجام شده روی ماتریسهای ضرایب تعدیل حکایت از آن دارد که برونزای ضعیف بودن تمام استانها در هر دو فراوانی بلندمدت و شش‌ماهه رد می‌شود. لذا قیمت مرغ زنده در بلندمدت و فراوانی شش‌ماه در هیچ استانی به طور مستقل از سایر استانها تشکیل نمی‌شود.

فهرست مطالب

1.....	فصل اول- کلیات تحقیق
2.....	1-1- مقدمه
4.....	2-1- بیان مسئله و ضرورت تحقیق
10.....	3-1- اهداف تحقیق
11.....	4-1- فرضیه‌های تحقیق
11.....	5-1- سازماندهی تحقیق
12.....	فصل دوم- مبانی نظری و پیشینه تحقیق
14.....	1-2- مقدمه
13.....	2-2- مبانی نظری
13.....	1-2-2 پیوستگی مکانی بازار
16.....	2-2-2-2 قانون قیمت واحد
21.....	3-2- پیشینه تحقیق
24.....	1-3-2-1 مطالعات خارجی
27.....	2-3-2-2 مطالعات داخلی
30.....	فصل سوم- مواد و روشها
31.....	1-3- مقدمه
31.....	2-3- پیوستگی بازار و قانون LOP
32.....	1-2-3-1 تصریح تجربی با داده‌های پایا
33.....	2-2-3-2 تصریح تجربی با داده‌های ناپایا

35.....	3-3- رفتار فصلی
40.....	4-3- انباشتگی فصلی
41.....	5-3- ریشه واحدهای فصلی
42.....	1-5-3- آزمون ریشه واحدهای فصلی
51.....	6-3- همجمعی فصلی
52.....	1-6-3- آزمونهای همجمعی فصلی
53.....	1-1-6-3- آزمون همجمعی فصلی - تک معادله‌ای (روش EGHL)
54.....	2-1-6-3- آزمون همجمعی فصلی - معادلات چندگانه (روش حداکثر راستنمایی یوهانسن)
57.....	1-2-1-6-3- استراتژیهای تخمین مدل تصحیح خطای برداری فصلی
61.....	2-2-1-6-3- آزمونهای کنترل تشخیصی
63.....	3-2-1-6-3- چگونگی وارد کردن متغیرهای قطعی عرض از مبدأ و روند در مدل
65.....	4-2-1-6-3- تعیین رتبه ماتریسهای Π_i
66.....	5-2-1-6-3- نحوه اعمال قید روی ماتریسهای α و β
68.....	7-3- قیود پیوستگی بازار، آزمون LOP و برونزایی ضعیف
	8-3- آمار و اطلاعات مورد نیاز
	فصل چهارم - نتایج و بحث
	1-4- مقدمه
	2-4- نتایج توصیفی
77.....	3-4- نتایج استنباطی
	1-3-4- نتایج بررسی پایایی سریهای زمانی قیمت مرغ زنده

defined.

77.....	1-1-3-4- نتایج نمودارهای خودهمبستگی و خودهمبستگی جزئی
79.....	2-1-3-4- نتایج آزمون ریشه واحد فصلی HEGY
80.....	3-1-3-4- آزمونهای کنترل تشخیصی
83.....	2-3-4- نتایج آزمون همجمعی
84.....	1-2-3-4- آزمونهای کنترل تشخیصی
84.....	1-1-2-3-4- آزمون خودهمبستگی
86.....	2-1-2-3-4- آزمون نرمالیده جملات اخلاص
86.....	3-1-2-3-4- آزمون ثبات پارامتری هانسن
87.....	2-2-3-4- تعیین رتبه ماتریسهای Π
89.....	3-2-3-4- تعیین ماتریسهای همجمعی β و ماتریسهای لودینگ α
93.....	4-2-3-4- آزمون روی ضرایب β
93.....	1-4-2-3-4- آزمون روی ضرایب β در فراوانی صفر
104.....	2-4-2-3-4- آزمون روی ضرایب β در فراوانی π
105.....	5-2-3-4- آزمون روی ضرایب α
105.....	1-5-2-3-4- آزمون برونزایی ضعیف در فراوانی صفر
108.....	2-5-2-3-4- آزمون برونزایی ضعیف در فراوانی π
	فصل پنجم - جمع بندی و پیشنهادها
	Error! Bookmark not defined.
	1-5- جمع بندی
	Error! Bookmark not defined.
	2-5- پیشنهادها
	Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined. منابع مورد استفاده

7Error! Bookmark not defined. منابع فارسی

Error! Bookmark not defined. منابع انگلیسی

128Error! Bookmark not defined..... سایتهای مورد استفاده

فهرست جداول و نمودارها

الف) جداول

- جدول 1-1. میزان تولید گوشت مرغ در مرغداریهای کشور در دوره زمانی سالهای 87-1353.....3
- جدول 1-2. تعداد مرغداریها، میزان تولید و مصرف سرانه گوشت مرغ در استانهای مورد مطالعه.....9
- جدول 4-1. خصوصیات آماری سریهای قیمت سه ماهانه مرغ زنده در استانهای آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل، تهران و زنجان در دوره زمانی 1: 1389-1: 1377.....74
- جدول 4-2. ماتریس همبستگی بین متغیرها.....75
- جدول 4-3. نتایج آزمون ریشه واحد HEGY در 5 سری زمانی قیمت مرغ زنده.....80
- جدول 4-5. نتایج آزمونهای کنترل تشخیصی.....80
- جدول 4-6. نتایج آزمون لیجانگ - باکس تعمیم یافته $(\chi^2(4) \sim Q^*(4))$ در فراوانی صفر و π84
- جدول 4-7. نتایج آزمون خودهمبستگی LM و LMF در فراوانی صفر و π85
- جدول 4-8. نتایج آزمون نرمالیده جارگ - برا $(\chi^2(2) \sim JB)$ در فراوانی صفر π86
- جدول 4-9. نتایج آزمون ثبات پارامتری هانسن در فراوانی صفر و π87
- جدول 4-10. کمیتهای آماره آزمون اثر و حداکثر مقدار مشخصه در فراوانی صفر.....88
- جدول 4-11. کمیتهای آماره آزمون اثر و حداکثر مقدار مشخصه در فراوانی شش ماهه.....89
- جدول 4-12. مقادیر مشخصه، بردارهای مشخصه و وزنهای بردارهای مشخصه الگوی دوم - فراوانی صفر.....90
- جدول 4-13. مقادیر مشخصه، بردارهای مشخصه و وزنهای بردارهای مشخصه الگوی دوم - فراوانی π91
- جدول 4-14. نتایج آزمون نسبت درستنمایی برابری قیمت در استانهای منتخب در فراوانی صفر.....104
- جدول 4-15. نتایج آزمون نسبت درستنمایی برابری قیمت در استانهای منتخب در فراوانی π105
- جدول 4-16. نتایج آزمون برونزایی ضعیف در فراوانی صفر.....108

ب) نمودارها

- شکل 1-2 عکس العمل بالقوه بین دو بازار.....19
- شکل 1-4. نمودار سری زمانی قیمت سه ماهانه مرغ زنده در استانهای مورد مطالعه در دوره زمانی 1: 1389-1: 1377.....75
- شکل 2-4. نمودار سری زمانی لگاریتم قیمت سه ماهانه مرغ زنده در استانهای مورد مطالعه دوره زمانی 1: 1389-1: 1377.....76
- شکل 3-4. نمودارهای قیمت سه ماهانه مرغ زنده در استانهای منتخب به صورت مجزا، دوره زمانی 1: 1389-1: 1377.....76
- شکل 4-4: نمودار خودهمبستگی و خودهمبستگی جزئی و مقادیر آماره لجانگ- باکس- پیرس سری زمانی قیمت سه ماهانه مرغ زنده در استان آذربایجان شرقی، دوره زمانی 1: 89-1: 1377...78
- شکل 4-5. نمودار تفاضل چهارم سریهای زمانی لگاریتم قیمت مرغ زنده83

فصل اول
کلیات تحقیق

1-1- مقدمه

صنعت پرورش مرغ گوشتی که یکی از زیربخشهای اصلی بخش کشاورزی ایران است، از کشاورزی سنتی و دهقانی فاصله گرفته و با جذب سرمایه‌های فراوان و به کارگیری فناوریهای روز جهان، جایگاه ویژه‌ای در تولید و اشتغال بخش کشاورزی پیدا کرده است. ضمن این که اداره این صنعت توسط بخش خصوصی اهمیت آن را بیشتر تبیین می‌کند (حاجی‌رحیمی و کریمی، 1388) و در حال حاضر از نظر حجم سرمایه‌گذاری و تعداد افراد شاغل در آن، یکی از صنایع مهم کشور محسوب می‌شود (یزدانی و فیض‌آبادی، 1383) و با حدود نیم قرن سابقه، بیشترین سرمایه‌گذاری را پس از صنعت نفت نشان می‌دهد (معینی‌زاده و شاه‌ولی، 1386).

از جنبه مصرف، گوشت مرغ نزدیک به 60 درصد گوشت مصرفی کشور را شامل می‌شود. در دهه‌های اخیر، مصرف سرانه سالانه گوشت مرغ از 1/81 کیلوگرم در سال 1350 به 7 کیلوگرم در سال 1370 و به 21 کیلوگرم در سال 1388 رسیده است که از متوسط مصرف سرانه جهان (11 کیلوگرم) بالاتر است و در رتبه پنجاهم جهان قرار دارد (مرکز آمار ایران، 1388). به موازات این افزایش در مصرف، تولید کل نیز از 50 هزارتن در سال 1350 (وزارت جهاد کشاورزی، 1386) به 1565/7 هزارتن در سال 1387 رسیده است (بانک مرکزی، 1389). جدول 1-1 میزان کل تولید گوشت مرغ کشور را در فاصله سالهای 87-1353 نشان می‌دهد که بوضوح روند افزایشی در آن قابل مشاهده است.

واحدهای مرغ گوشتی دارای پروانه بهره‌برداری کشور، از 11863 واحد با ظرفیت 192103/5 هزار قطعه در سال 1385 به 12315 واحد با ظرفیت 205780/5 هزار قطعه در سال 1386 (معادل 7/1 درصد رشد) و به 13422 واحد با ظرفیت 232706/5 هزار قطعه در سال 1387 (معادل 13 درصد رشد) رسیده است (وزارت جهاد کشاورزی، 1387).

با توجه به اهمیت زیاد گوشت مرغ در سبد مصرفی خانوارها، دولت همواره این صنعت را مورد توجه خاص قرار داده است. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و بخصوص در دوران جنگ، صنعت تولید گوشت مرغ تحت کنترل کامل دولت قرار داشت و این روند تا اوایل دهه 70 ادامه داشت تا اینکه در سال 1377 صنعت مرغداری با اعمال سیاست آزادسازی، تحت عنوان "ساماندهی صنعت

طیور، با هدف شفاف‌سازی وضعیت تولید، ظرفیتها و هزینه‌های تولید و واقعی شدن قیمت‌ها" وارد مرحله تازه‌ای شد به گونه‌ای که در این مرحله، فروش گوشت مرغ در بازار بر اساس قیمت‌های تعیین شده از سوی بازار (و نه دولت) انجام گرفت این آزادسازی موجب نوسانات زیادی در قیمت گوشت مرغ گردید و به علت نارضایتی تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان دولت سیاست تنظیم بازار گوشت مرغ در اواخر سال 1381 را که تعیین یک قیمت کف و یک قیمت سقف بود، به اجرا درآورد (قهرمان‌زاده و سلامی، 1386).

جدول 1-1. میزان تولید گوشت مرغ در مرغداریهای کشور در دوره زمانی سالهای 1353-87

سال	تولید(هزارتن)	سال	تولید(هزارتن)	سال	تولید(هزارتن)
1353	110/0	1365	333/0	1377	696/0
1354	126/0	1366	333/0	1378	725/0
1355	160/0	1367	300/0	1379	803/0
1356	163/0	1368	330/0	1380	885/3
1357	160/0	1369	350/0	1381	986/0
1358	195/0	1370	420/0	1382	1100/0
1359	220/0	1371	520/0	1383	1152/0
1360	245/0	1372	560/0	1384	1237/0
1361	245/0	1373	613/0	1385	1360/0
1362	270/0	1374	620/0	1386	1468/4
1363	260/0	1375	676/0	1387	1565/7
1364	333/0	1376	712/0	1388	

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

نوسانات زیاد در بازار گوشت مرغ باعث گردید که این صنعت در سالهای اخیر، مورد توجه پژوهشگران زیادی قرار گیرد و مطالعات مختلفی در کشور برای بررسی وضعیت مرغداریه‌ها از جنبه‌های گوناگون انجام شود. دشتی و یزدانی (1375)، بستاکی و صادقی (1381)، یزدانی و فیض‌آبادی (1383)، حسینی و نیکوکار (1385)، شیرانی بیدآبادی و همکاران (1386)، قهرمان‌زاده و سلامی (1386)، معینی‌زاده و شاه‌ولی (1386)، حسینی و همکاران (1388) و حاجی‌رحیمی و کریمی (1388) از جمله محققانی هستند که این صنعت را از جنبه‌هایی همچون تقاضا، انتقال قیمت، حاشیه بازار، بهره‌وری عوامل تولید، پیش‌بینی قیمت و اثر مداخله دولت مورد مطالعه قرار داده‌اند. ولی

علیرغم تلاشهای صورت گرفته در خصوص مسائل اقتصادی صنعت مرغداری کشور، کمتر به بررسی پیوستگی مکانی بازار¹ گوشت مرغ و ماهیت رفتار فصلی² قیمت گوشت مرغ در کشور پرداخته شده است. این در حالی است که انتظار می‌رود شناسایی و تحلیل رفتار فصلی، اطلاعات سودمندی را در بررسی پیوستگی بازار گوشت مرغ و نیز توسعه ادبیات موضوع در کشور بدست دهد. در همین راستا، در این پژوهش سعی بر این است تا پیوستگی بازار گوشت مرغ، با استفاده از روش همجمعی فصلی، در استانهای شمالغرب کشور و تهران مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

1-2- بیان مسئله و ضرورت تحقیق

تأمین نیازهای غذایی همواره از دغدغه‌های فکری برنامه‌ریزان و سیاستگذاران جوامع بوده است. طی دهه‌های گذشته در اثر رشد جمعیت، تغییرات الگوی مصرف و توجه بیشتر به مواد پروتئینی، محدودیت عرضه مرغ در روستاها و گرانی نسبی گوشت قرمز، صنعت مرغداری در دنیا و ایران مورد توجه زیادی قرار گرفته است. البته علیرغم افزایش کمی واحدهای مرغداری، همچنان فاصله زیادی بین ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل تولید وجود دارد. مشکل عمده صنعت مرغداری به تعداد واحدهای مرغداری مربوط نبوده، بلکه به میزان بالای ریسک موجود، نارسایی خدماتی، مسائل بهداشتی، درمانی و تغذیه، سیستم نامناسب بازار و نوسانات قیمت نهاده‌ها و ستانده‌ها مربوط می‌باشد (یزدانی و فیض‌آبادی، 1383).

به نظر تولیدکنندگان، مهمترین مشکل اقتصادی در خصوص تولید در واحدهای مرغداری، نبود ثبات و هماهنگی در قیمت بازار است (شیرانی بیدآبادی و همکاران، 1386). این عدم ثبات ممکن است دلایل مختلفی داشته باشد، ولی اینکه تغییر قیمت در یک منطقه تا چه حد قیمت در منطقه دیگر را تحت تأثیر قرار می‌دهد موضوعی در ارتباط با پیوستگی مکانی بازار می‌باشد که در پژوهش حاضر به تفصیل مورد بررسی قرار گرفته است.

رابطه مثبت بین پیوستگی بازار و توسعه اقتصادی به طور گسترده در علم اقتصاد پذیرفته شده است. استدلال نئوکلاسیکی اینست که گسترش و پیوستگی بازار منجر به پیشرفتهای بهره‌وری، از

1. Spatial market integration

2. Seasonality

طریق سرشکنی هزینه‌های ثابت، اقتصاد مقیاس و تقسیم کار افزایشی می‌گردد. اما استدلال دیگری نیز برای رابطه مثبت بازارهای خوب-پیوسته با توسعه اقتصادی وجود دارد و آن ارتباط پیوستگی بازار با ثبات قیمت می‌باشد، بدین مفهوم که بازارهای پیوسته منجر به ثبات قیمت‌ها خواهند گردید. وقتی قیمت مواد غذایی به خوبی به تعادل نمی‌رسند و امنیت غذایی مشکوک باقی می‌ماند ثبات سیاسی و رشد اقتصادی مورد تهدید واقع می‌شود.

تیمر¹ (1996 و 1989) برخی از دلایل مفید بودن ثبات قیمت از لحاظ اقتصادی را مطرح می‌سازد: نخست؛ قیمت‌های بی‌ثبات، منجر به تخصیص نامناسب سرمایه‌گذاریها در سرمایه فیزیکی می‌گردد. دوم؛ بی‌ثباتی قیمت منجر به جایگزینی پس‌انداز و کار با مصرف و تفریح می‌گردد. سوم؛ قیمت‌های بی‌ثبات باعث ایجاد هزینه‌های معامله برای مصرف‌کنندگان در تخصیص مجدد بودجه‌شان به هنگام تغییر قیمت‌ها می‌شوند. دلیل چهارم که چرا قیمت‌های بی‌ثبات مواد غذایی می‌تواند رشد اقتصادی را تحت تأثیر قرار دهد، ارتباط درونی آن با عوامل اقتصاد کلان است. پنجم؛ بی‌ثباتی قیمت، بخش صنعت را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. ثبات در دستمزدهای پولی فقط اگر قیمت مواد غذایی باثبات باشند قابل دستیابی است. این عوامل باعث شده، تیمر نتیجه بگیرد که امنیت غذایی و رشد اقتصادی همدیگر را در یک فرایند متقابل تحت تأثیر قرار داده و متقابلاً یکدیگر را در میدان توسعه تقویت می‌نمایند.

یک ابزار مهم برای اطمینان از ثبات قیمت‌ها، پیوستگی بازار است. با فرض عدم کشش قیمتی تقاضا برای مواد غذایی انحرافات از قیمت تعادل، معمولاً به طور غیر قابل کنترل شوک‌های عرضه را تحت تأثیر قرار می‌دهند. یک بازار پیوسته، می‌تواند اثر چنین شوک قیمتی را کاهش دهد، به این علت که تجارت بین نواحی کسری و مازاد را افزایش می‌دهد. اگر بازار **A** پیوسته باشد و افزایش قیمتی رخ دهد، فرصت‌های آربیتراژ² پیش می‌آید. تاجران از بازارهای دیگر جذب قیمت‌های بالاتر بازار **A** می‌شوند و شروع به فروش کالایشان در آنجا می‌نمایند. این امر قیمت در بازار **A** را کاهش و در بازارهای دیگر را افزایش خواهد داد تا زمانیکه یک تعادل بدست آید. به عبارت دیگر، حذف مکانی

¹. Timmer

². Arbitrage

اختلالات عرضه رخ می‌دهد. با این وجود، حتی در بازارهای پیوسته نیز، یک اختلال بزرگ می‌تواند به شدت اقتصاد را مختل سازد و منجر به یک کمیابی گردد (مارکس¹، 2009).

گوشت مرغ یکی از متداولترین انواع گوشت مصرفی در ایران و سایر کشورهاست و تقاضا برای آن نسبتاً زیاد است و بطور کلی تولیدات کشاورزی ماهیتاً فسادپذیرند و در دوره زمانی کوتاهی بعد از برداشت به بازار عرضه می‌شوند، لذا به علت تقاضای زیاد و ماهیت فسادپذیر آن تغییرات فراوانی در قیمت و تجارت آن بین نواحی مختلف مشاهده می‌شود، از اینرو بررسی پیوستگی بازار این ماده غذایی بسیار مفید واقع خواهد شد.

از طرف دیگر، پیوستگی مکانی بازار محصولات کشاورزی به طور گسترده برای نشان دادن کارکرد کلی بازار مورد استفاده واقع شده است. اگر تغییرات قیمت در یک بازار در بازار دیگر انعکاس داشته باشد گفته می‌شود این بازارها پیوسته مکانی هستند. قیمت‌ها در بازارهای پیوسته مکانی در مکانهای مختلف بطور همزمان مشخص می‌شوند و اطلاعات از هر تغییر قیمتی در یک بازار به بازارهای دیگر منتقل می‌شود. بازارهایی که پیوسته نیستند ممکن است علائم قیمتی نادرستی را منتقل کنند، تصمیمات بازاریابی تولیدکننده‌ها را منحرف سازند و در نوسانات تولید ناکارا سهم باشند و نیز ممکن است تاجران، بازار را استثمار نموده و از هزینه‌های تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان بهره ببرند.

در بازارهای پیوسته‌تر کشاورزان در فعالیتهای تولید تخصص می‌یابند، مصرف‌کننده‌ها قیمتهای کمتری برای کالاهای خریداری شده می‌پردازند و جامعه بهتر قادر خواهد بود بازدهی‌های فزاینده از نوآوریهای تکنولوژیکی و اقتصاد مقیاس را جمع‌آوری نماید. در بازارهای پیوسته مکانی، رقابت میان سوداگران ما را مطمئن خواهد ساخت که تنها یک تعادل، وقتی که قیمتهای محلی در بازارهای منطقه‌ای فقط به اندازه هزینه‌های حمل‌ونقل و معامله تفاوت دارند، بدست آید. بنابراین اطلاع از پیوستگی مکانی بازار، دلالت‌های رقابت‌پذیری، تأثیربخشی آربیتراژ و کارایی قیمت‌گذاری را فراهم می‌سازد (لوهانو و همکاران²، 2005).

¹ . Marks

² . Lohano et al.

با توجه به اهمیت کشاورزی در اقتصاد ایران، می‌توان بحث کرد که یک بازار با کارکرد مناسب، پیش‌شرط برای توسعه اقتصادی است. این همراستا با تئوری نهادگرایی جدید¹ داگلاس نورث² (90-1981) می‌باشد. بر طبق این مکتب اقتصادی، حقوق مالکیت خوب- حمایت شده و هزینه‌های معامله³ پایین برای کارایی بازار ضروری است که به نوبه خود تخصصی کردن و تجاری‌سازی را امکان پذیر می‌نماید (مارکس، 2009).

مطالعه قیمت در بازار در مواردی که تولیدکنندگان قصد دارند تا به راههایی برای تحت کنترل درآوردن قیمتی که دریافت می‌کنند، بیان‌دیشند نیز مهم و ضروری است. حال اگر بازارهای موردنظر پیوسته باشند این سؤال پیش می‌آید که اثر سیاستهایی که می‌خواهند قیمت را کنترل نمایند چه خواهد بود؟ (وینویا، 2006). بعنوان نمونه، اگر بازار گوشت مرغ در یک استان خاص از دیگر بازارهای اصلی کشور جدا باشد سیاستهایی با هدف افزایش قیمت در آن استان برای تولیدکنندگان مفید خواهد بود ولی اگر این بازار دارای پیوستگی بالایی با سایر بازارها باشند سیاستهای افزایش قیمت در بلندمدت نمی‌تواند تداوم داشته باشد چرا که تولیدکننده‌ها در هر مکانی الگوی عرضه‌شان را تعدیل خواهند کرد.

در واقع یک بازار پیوسته و کارا، اجازه نخواهد داد که تفاوت قیمت در بلندمدت بین دو منطقه وجود داشته باشد. نوسانات قیمتی در یک بازار منتج به دستیابی دوباره به روابط تعادلی، میان قیمت‌های مشاهده شده در بازارهای جدا از لحاظ جغرافیایی، خواهد شد. این تعدیلات ممکن است از دو منبع بوجود آمده باشد: نخست؛ عرضه‌کننده‌ها می‌توانند رفتارشان را بر اساس هدف حداکثرسازی سود با انتقال عرضه به سمت بازارهایی با قیمت بالاتر تعدیل نمایند. دوم؛ از طرف تقاضا، مصرف‌کننده‌ها می‌توانند به فروشنده‌های دیگر دسترسی داشته و عرضه‌کننده‌های ارزاتر را جایگزین سازند (وینویا، 2006).

پس ارزیابی پیوستگی بازار یک ابزار مهم برای مطالعه شبکه بازارهای مکانی را بدست می‌دهد. یک سؤال مهم اینست که آیا شوک‌های قیمتی ظاهرشده در یکی از بازارها به بازارهای دیگر منتقل شده است بطوریکه جریان‌ات تجاری که شوک اولیه را خنثی می‌کنند، شروع شده باشند؟ بعلاوه نتایج

¹ . Neo-institutional

² . Douglass North

³ . Transaction costs

بوجود آمده برای مصرف‌کننده و تولیدکننده نیز مورد نظر هستند. اگر بازارها پیوسته کامل نباشند آنها از مجموعه اطلاعات مشترکی بهره نمی‌برند، بدین معنی که آنها با یک و فقط یک نیروی محرک، تحریک نمی‌شوند. در این حالت علائم قیمتی بطور مؤثر منتقل نمی‌شوند. حتی اگر بازارها پیوسته باشند علائم قیمتی ممکن است فقط خیلی کند منتقل شوند. بنابراین از آنجا که عاملان اقتصادی اطلاعات کامل ندارند ممکن است به علت تخصیص ناکارای منابع، رفاه کاهش یابد.

فقدان پیوستگی بین بازارها یا انتقال ضعیف علائم قیمتی بین آنها ممکن است به علت سیاستهای داخلی یا تجاری، انعطاف‌ناپذیری نرخ ارز یا هزینه‌های انتقال باشد. اگر علت‌های این آسیبها شناخته شده باشند، می‌توان برای بهبود روابط میان بازارها اقدام کرد. لذا نتایج مطالعه می‌تواند در هدایت سیاست منطقه‌ای یا سیاستهای تجاری، مورد استفاده قرار گیرد. از طرف دیگر، سیاستگذاران و دانشمندان علم اقتصاد، منافع زیادی در بررسی اثرات سنجش سیاستهای ویژه بدست می‌آورند به خاطر ارزیابی اینکه آیا اقدامات انجام شده منجر به نتایج مطلوب خواهد شد.

پیوستگی مکانی بازار محصولات کشاورزی در کشورهای در حال توسعه به خاطر کاربرد بالقوه‌اش در سیاستگذاری اهمیت زیادی به خود گرفته است. برپایه اطلاعات توسعه پیوستگی مکانی بازار دولت می‌تواند سیاستهایی را برای فراهم ساختن زیرساختها و خدمات سازماندهی اطلاعات برای اجتناب از سوءاستفاده از بازار فرموله نماید (لوهانو و همکاران، 2005).

قانون قیمت واحد¹ بیان می‌کند که در بازار یک قیمت وجود دارد و یکی از چندین شرط لازم کارایی بازار معاملات نقدی می‌باشد. یک بازار به عنوان بازار کارا شناخته می‌شود اگر قیمتها به همه اطلاعات در دسترس اهمیت دهند یا به طور معادل اگر هیچ امکانی برای منافع حاصل از بهره‌برداری از برخی اطلاعات وجود نداشته باشد. به وضوح نقض قانون قیمت واحد شاهدهی بر ناکارایی است: تاجران از فرصتهای سود حاصل از بهره‌برداری از آگاهی در مورد قیمت‌های بازار دیگر و هزینه‌های معامله صرف نظر می‌کنند. هر نوع ناکارایی ممکن است تخصصی شدن بر طبق مزیت نسبی را به تأخیر بیندازد و بنابراین باعث کاهش رفاه گردد که با ثابت بودن سایر شرایط رابطه مثبت با درجه ناکارایی دارد. در فرضیه بازار کاملاً ناکارا، کاهش در هزینه‌های معامله تأثیری روی قیمتها و در نتیجه

¹ . Law of one price

روی تخصصی شدن نخواهد داشت. بنابراین آزمون قانون قیمت واحد یکی از پیش‌شرطهای بررسی کارایی بازار است (فدریکو¹، 2007).

آنچه که تا به حال بیان شد نشان می‌دهد که بررسی پیوستگی مکانی بازار و قانون قیمت واحد یکی از موضوعات اصلی مطالعات اقتصادی می‌باشد. بر این اساس و با توجه به اهمیت موضوع در پژوهش حاضر پیوستگی مکانی بازار و قانون قیمت واحد در استانهای شمالغرب کشور و استان تهران مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهد گرفت.

در حدود 18/71 درصد کل تولید کشور از مرغ گوشتی در سال 1387 در این پنج استان صورت گرفته است. همانطور که جدول 1-2 نیز نشان می‌دهد بزرگترین تولید کننده در بین این پنج استان، از لحاظ تعداد مرغداریها و میزان عملکرد استان تهران و کوچکترین تولید کننده استان زنجان می‌باشد. همچنین بیشترین و کمترین مصرف سرانه گوشت مرغ نیز مربوط به همین دو استان می‌باشد.

جدول 1-2. تعداد مرغداریها، میزان تولید و مصرف سرانه گوشت مرغ در استانهای مورد مطالعه

استان	تعداد مرغداریها	تولید (هزارتن)	مصرف سرانه (کیلوگرم)
آذربایجان شرقی	435	53	16.2
آذربایجان غربی	531	56	18
اردبیل	274	24	19.3
تهران	620	137	20
زنجان	129	23	15.916
کل	1989	293	17.88*

* میانگین مصرف سرانه در پنج استان

مأخذ: آمار ستون 2 که مربوط به تعداد مرغداریهای گوشتی صنعتی تا پایان سال 1387 و ستون 3 که تولید سال 1387 می‌باشد از آمارنامه کشاورزی، جلد دوم، 1387 بدست آمد. اطلاعات ستون 4 مربوط به مصرف سرانه گوشت مرغ در سال 1386 است که از سایت وزارت جهاد کشاورزی (1389) استخراج گردید.

از آنجا که عرضه و تقاضای گوشت مرغ در مقاطع زمانی مختلفی از سال مانند ماه رمضان، ایام حج، عید نوروز و از این قبیل دچار نوسانات فصلی می‌شود، جنبه مهم دیگری که در این مطالعه مورد توجه خاص قرار گرفته است رفتار فصلی سریهای زمانی قیمت گوشت مرغ است. رفتار فصلی ویژگی مهم بسیاری از سریهای زمانی اقتصادی است. وجود رفتار فصلی خودش می‌تواند شکلی از

¹. Federico

رفتار ریشه واحد را نشان دهد. از آنجا که وجود ریشه واحد در سری زمانی منجر به استفاده از روش همجمعی در مطالعات تجربی گردیده است و اخیراً تحلیل‌های همجمعی در مطالعات قانون قیمت واحد نیز به طور گسترده مورد استفاده قرار می‌گیرد، لذا توجه به خصوصیت تغییر فصلی سریهای قیمت مرغ رویکرد و تکنیک‌های همجمعی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

همانطوریکه عنوان شد یک ویژگی بسیار مهم سریهای قیمتی کالاهای کشاورزی، به ویژه گوشت مرغ، در اکثر مطالعات نادیده گرفته شده است و آن اینکه این سریهای قیمتی معمولاً مؤلفه‌های فصلی مهمی را شامل می‌باشند که ممکن است آزمونهای قانون قیمت واحد را تحت تأثیر قرار دهند، در حالیکه احتمالاً اطلاعات بیشتری در مورد پیوستگی بازار فراهم می‌نمایند. از سه نوع رفتار فصلی یعنی؛ قطعی، تصادفی پایا و تصادفی ناپایای ناشی از ریشه واحدهای فصلی، این نوع سوم است که اگر به حساب آورده نشود بیشترین مشکلات آماری را برای آزمونهای بر پایه تحلیل‌های همجمعی بوجود می‌آورد و منجر به نتایج کاذب خواهد شد (زنیس¹، 1999). لذا در مطالعات تجربی همانند مطالعه حاضر بهتر است برای دستیابی به نتایج هرچه دقیقتر، در مواردی که داده‌ها بصورت فصلی (روزانه، هفتگی، ماهانه و یا سه‌ماهانه و...) در دسترس هستند به جای میانگین‌گیری و تبدیل داده‌ها به حالت سالانه، رفتار فصلی در آنها بررسی گردد. این مسئله‌ای است که در مطالعه حاضر مورد توجه خاص قرار گرفت.

1-3- اهداف تحقیق

هدف کلی این تحقیق بررسی پیوستگی مکانی بازارهای گوشت مرغ در استانهای منتخب شامل استانهای آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل، زنجان و تهران می‌باشد. جهت دستیابی به هدف فوق، اهداف فرعی زیر مدنظر قرار خواهد گرفت:

1. بررسی رفتار فصلی قیمت گوشت مرغ در استانهای منتخب؛

2. بررسی قانون قیمت واحد در بازارهای گوشت مرغ در بین استانهای منتخب یا به عبارتی تعیین اندازه بازار.

¹. Zanias

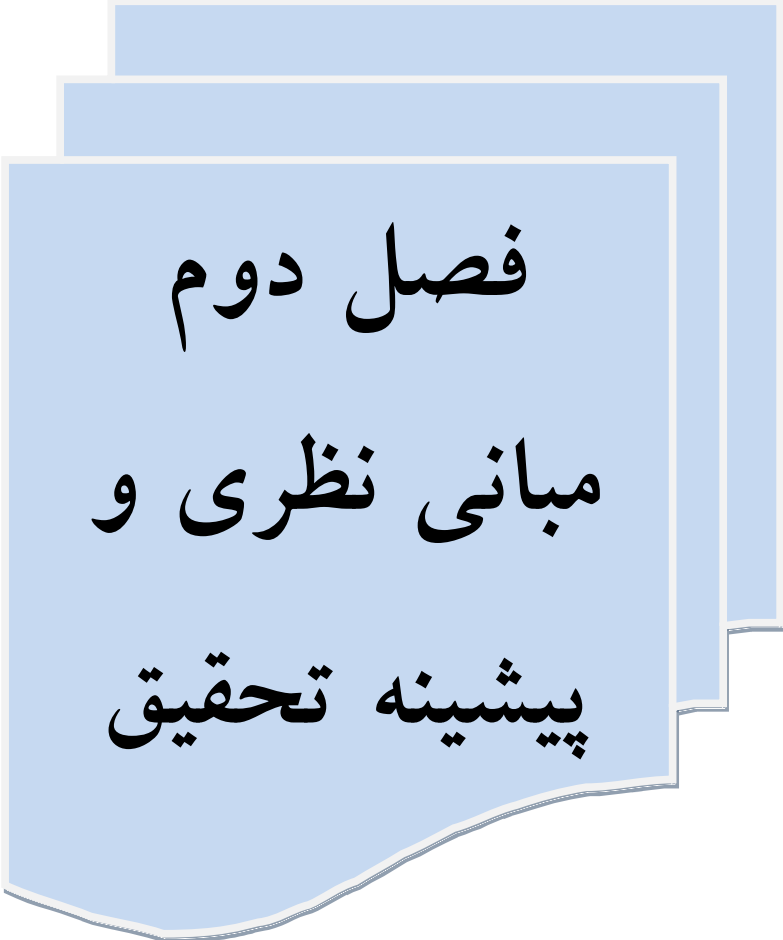
1-4- فرضیه‌های تحقیق

متناسب با اهداف تحقیق، فرضیه‌های زیر در این مطالعه مدنظر می‌باشند:

1. بازارهای گوشت مرغ در استانهای مورد مطالعه باهمدیگر پیوستگی دارند.
2. تفاوت قیمت در بازارهای مورد مطالعه تنها به علت هزینه حمل‌ونقل و دیگر هزینه‌های انتقال می‌باشد، به عبارت دیگر قانون قیمت واحد در بازار مورد مطالعه برقرار است.
3. سریهای زمانی قیمت گوشت مرغ در استانهای منتخب رفتار فصلی از خود نشان می‌دهند.

1-5- سازماندهی تحقیق

ساختار پایان‌نامه بدین صورت است که فصل اول کلیات تحقیق را پوشش می‌دهد. در فصل دوم، مبانی نظری مربوط به موضوع و مطالعات داخلی و خارجی صورت گرفته، آورده شده است. در فصل سوم، مواد و روشهای انجام تحقیق ارائه شده است. فصل چهارم، نتایج توصیفی و نتایج استنباطی را شامل می‌شود. در فصل پنجم، به نتیجه‌گیری از تحقیق و تفسیر نتایج و ارائه پیشنهادهای سیاستی پرداخته شده است.

فصل دوم
مبانی نظری و
پیشینه تحقیق